

Kế hoạch
25/3/14

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM

Độc lập – Tự do – Hạnh phúc

Reçu CLT / CIH / ITH
Le 11 AVR. 2014
N° 0325

CỤC DI SẢN VĂN HÓA
CÔNG VĂN ĐẾN
Số: 597
Ngày: 25/3/2014

BÁO CÁO KIỂM KÊ KHOA HỌC

VỀ VIỆC ĐƯA DI SẢN VĂN HÓA – TRÒ CHƠI KÉO CO TRUYỀN
THÔNG Ở VIỆT NAM VÀO DANH SÁCH DI SẢN VĂN HÓA PHI VẬT
THỂ ĐẠI DIỆN CỦA NHÂN LOẠI CỦA UNESCO

- Địa bàn:**
- Quận Long Biên và huyện Sóc Sơn, thành phố Hà Nội
 - Huyện Bình Xuyên, tỉnh Vĩnh Phúc
 - Thành phố Bắc Ninh, tỉnh Bắc Ninh
 - Huyện Bắc Hà, tỉnh Lào Cai

Hà Nội, 2014

BÁO CÁO KIỂM KÊ KHOA HỌC

KÉO CO TRUYỀN THỐNG Ở VIỆT NAM

Viện Văn hóa Nghệ thuật Việt Nam

I. Thời gian thực hiện công tác kiểm kê khoa học

- + Giai đoạn 1 - từ 01 tháng 12 đến 15 tháng 12 năm 2013
- + Giai đoạn 2 - từ 05 tháng 2 đến 26 tháng 2 năm 2013

II. Mục đích của đợt kiểm kê khoa học

- Khảo sát và đánh giá thực trạng của di sản kéo co truyền thống ở các địa phương hiện nay
- Bước đầu, tập hợp một cách có hệ thống những dữ liệu cụ thể do cộng đồng cung cấp, để đánh giá thực trạng hiện tồn của cơ sở vật chất cũng như sinh hoạt văn hóa kéo co; từ đó, có kế hoạch tiếp tục triển khai hoạt động sưu tầm, bảo tồn, khai thác giá trị di sản.
- Thu thập cứ liệu khoa học theo tiêu chí UNESCO đặt ra để phục vụ công tác xây dựng hồ sơ, trình UNESCO công nhận “Kéo co truyền thống” là Di sản văn hóa phi vật thể đa quốc gia đại diện của nhân loại.

III. Địa bàn kiểm kê khoa học

1. Đặc trưng của địa bàn cư trú và hệ thống sinh hoạt

Kéo co với hình thức là một diễn xướng dân gian trong các lễ hội truyền thống phổ biến ở các làng xã Bắc Bộ hơn là vùng Nam Bộ.

Môi trường thực hành của di sản kéo co chủ yếu là ở các cộng đồng làng xã có truyền thống làm nông nghiệp trồng lúa, đặc biệt là các cộng đồng làng xã nông thôn miền Bắc Việt Nam như Bắc Ninh, Hà Tây, Vĩnh Phúc, Hà Nội, cho đến một số tỉnh miền Trung như Thanh Hóa, Nghệ An....

Kéo co cũng phổ biến rộng rãi ở một số cộng đồng tộc người Tày, Giáy ở các tỉnh phía Bắc như Lào Cai,.. Ở Lào Cai, người Tày, Giáy sống tập trung ở vùng có địa hình bằng phẳng, thung lũng, gần sông, suối, nguồn nước và rừng.

Đồng bào cư trú tại các huyện Văn Bàn, Bảo Thắng, Bảo Yên, Bắc Hà, Bát Xát, Sa Pa, Mường Khương và Thành Phố Lào Cai.

Kéo co của người Tày, Giáy đã ra đời và tồn tại gắn liền với sự phát triển đời sống, kinh tế, văn hóa - xã hội của cộng đồng. Qua khảo sát thực tế ở nhiều thôn bản ở Lào Cai cho thấy, kéo co là một trò chơi dân gian phổ biến trong nhiều cộng đồng dân tộc như Mông, Dao, Bô Y,... nhưng đối với người Tày, Giáy kéo co không chỉ là một trò chơi mang tính nghi lễ, mà còn là một trò chơi mang tính dân gian được tổ chức trong lễ hội xuống đồng tổ chức vào đầu xuân. Môi trường hình thành và phát triển của kéo co có mối quan hệ mật thiết với các loại hình tín ngưỡng dân gian và lễ hội nông nghiệp truyền thống khác nhau của các dân tộc.

2. Việc lựa chọn các làng để tiến hành kiểm kê

Trước hết, việc xác định không gian văn hóa và địa bàn hành chính để tiến hành kiểm kê di sản được đặt ra dựa trên 3 nguồn sau đây:

Một là, căn cứ vào các nguồn tư liệu được khảo sát, sưu tầm, ghi chép, giới thiệu qua các công trình sách nghiên cứu, các tiểu luận, bài báo liên quan trực tiếp đến di sản của các nhà sưu tầm, nghiên cứu nổi tiếng, đã công bố từ trước đến nay,

Hai là, dựa vào nguồn tư liệu kiểm kê di sản trên địa bàn các tỉnh, phục vụ cho nhiệm vụ xây dựng Hồ sơ ứng cử vào Danh sách di sản văn hóa phi vật thể cấp Quốc gia, các năm 2011 và 2012 vừa qua.

Ba là, qua nguồn tư liệu khảo sát thực địa của các nhóm nghiên cứu Viện Văn hóa Nghệ thuật Việt Nam đã tiến hành từ nhiều năm qua trên địa bàn nhiều huyện/thị và tư liệu khảo sát, nghiên cứu của nhóm nghiên cứu thực hiện dự án kiểm kê này từ cuối năm 2013.

Thông qua các tư liệu sẵn có nhóm khảo sát có tiến hành kiểm tra lại trên thực địa những địa phương có tục kéo co được ghi chép trong các nghiên cứu đi trước, ở nhiều địa phương trước đây tục kéo co là một hoạt động trong các ngày hội làng như một hình thức nghi lễ nhưng đã không còn được thực hành trong

nhiều năm. Phần lớn các nơi kéo co đã trở thành một trò chơi mang tính thể thao được đưa thêm vào trong các lễ hội sau này.

Sau khi xem xét các dữ liệu từ nhiều nguồn, nhóm kiểm kê đã tiến hành khảo sát sâu hơn tại các cộng đồng mà ở đó kéo co vẫn còn là một hoạt động mang tính truyền thống được duy trì từ nhiều thế hệ và gắn với các nghi lễ dân gian của cộng đồng. Đó là các địa điểm:

- Thôn Xuân Lai, xã Xuân Thu, huyện Sóc Sơn, Hà Nội;
- Phường Thạch Bàn, quận Long Biên, Hà Nội
- Thôn Hữu Chấp, Xã Hòa Long, Bắc Ninh
- Thị trấn Hương Canh, Vĩnh Phúc.
- Các cộng đồng người Tày ở Lào Cai
- Các cộng đồng người Giáy ở Lào Cai

III. Phương pháp thực hiện

Phương pháp được sử dụng để thu thập thông tin gồm phỏng vấn bảng hỏi, phỏng vấn sâu, ghi chép thông qua thảo luận nhóm, hồi cố, thống kê và theo quan điểm tôn trọng tiếng nói của cộng đồng trong việc đồng thuận với nội dung giới thiệu về di sản văn hóa do chính cộng đồng sáng tạo và bảo tồn trong lịch sử. Kết hợp sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành (thư tịch học, khảo cổ học, văn bản học, bảo tàng học, xã hội học,...) trong việc phân tích, đối chiếu, so sánh các nguồn tư liệu để xác định đối tượng khảo sát, kiểm kê.

IV. Những kết quả từ cuộc khảo sát - kiểm kê

Các tư liệu thu thập được từ cuộc điều tra bao gồm nhiều nội dung, có thể chia thành 2 mảng chính: tư liệu định lượng (chủ yếu sử dụng phương pháp định lượng như phỏng vấn bảng hỏi, thống kê... để thu thập tư liệu) và tư liệu định tính (được thu thập bởi các phương pháp hồi cố, dân tộc học,...).

Các thông tin này phản ánh về: 1/Tên gọi di sản và nhận diện sinh hoạt; 2/Các thực hành trong bối cảnh đương đại; và 3/ Những vấn đề đặt ra trong quá trình tổ chức bảo tồn, khai thác giá trị văn hóa của sinh hoạt

1. Tên gọi di sản và nhận diện sinh hoạt

1.1. Về tên gọi di sản

Tên gọi của di sản được cộng đồng các làng/thôn/xóm/khu dân cư và các câu lạc bộ gọi theo nhiều cách khác nhau. Kéo co ở Việt Nam có nhiều biến thể với các tên gọi khác nhau như kéo co, kéo song, kéo mây, đẩy gậy,...; được thực hành với nhiều sự khác biệt về hình thức và quy định tùy vào đặc điểm riêng của từng cộng đồng, tín ngưỡng, giá trị văn hóa và đặc điểm của lễ hội truyền thống của cộng đồng đó. Cụ thể, có những tên gọi chủ yếu sau đây:

- Kéo co
- Kéo song
- Kéo mỏ
- Kéo mây (“nhanh vai” trong tiếng Tày, “So vai” trong tiếng Giáy, “Nạ bai” trong tiếng Thái)
- Kéo co ngồi

Nhận xét: Kéo co là tên gọi phổ biến hơn cả dùng để chỉ hoạt động này.

Bên cạnh đó còn có những tên gọi tùy vào đặc trưng của từng nơi, ví dụ như tên gọi kéo song (Hương Canh) do vật dùng để kéo làm bằng song, một loại cây tự nhiên, kéo mỏ (Xuân Lai) lại để mô tả việc dùng vật kéo bằng tre buộc 2 đầu gọi là mỏ,... hay kéo co ngồi (Thạch Bàn) do khi thực hành phải ngồi để kéo.

1.2. Nhận diện sinh hoạt

1.2.1 Quá trình ra đời và tồn tại

Nhiều nhà nghiên cứu dân tộc học và văn hóa dân gian Việt Nam cho rằng trò chơi kéo co ở Việt Nam có nguồn gốc là một nghi lễ nguyên thủy của người nông dân trồng lúa. Ở hầu hết các địa phương, đặc biệt là ở khu vực các làng xã miền Bắc Việt Nam, kéo co được mọi người thừa nhận vốn gốc là một thực hành văn hóa phản ánh tín ngưỡng nông nghiệp của người Việt, thường được tổ chức trong lễ hội làng vào dịp đầu xuân nhằm cầu mong cho một vụ mùa bội thu, mưa thuận gió hòa, sức khỏe dồi dào cho cộng đồng. Một số ví dụ tiêu biểu về trò kéo co ở Việt Nam hiện nay, đặc biệt là ở các làng xã nông nghiệp truyền

thống các tỉnh phía Bắc Việt Nam cũng cho thấy kéo co có nguồn gốc là một sinh hoạt văn hóa gắn với văn minh nông nghiệp, thời tiết, và mùa vụ.

Trò kéo co hiện nay đã trở thành một trò chơi dân gian phổ biến và được yêu thích bởi nhiều cộng đồng dân tộc Việt. Trẻ con và thanh niên ở Việt Nam đều thích chơi trò kéo co vì trò này không đòi hỏi nhiều về kỹ năng hay cần phải tập luyện, và cũng không giới hạn số người tham gia,... vì thế, kéo co hiện nay được chơi trong nhiều sinh hoạt tập thể tại các trường học, tại các sự kiện sinh hoạt vui chơi tập thể của thanh thiếu niên, và đặc biệt là tại hầu hết các dịp lễ hội cổ truyền, dịp Tết Nguyên đán trên khắp các cộng đồng, dân tộc trên cả nước Việt Nam.

1.2.2. Cách thức và không gian trình diễn

a. Về cách thức thể hiện và ý nghĩa nội hàm của tên gọi di sản

Thời điểm thực hành kéo co chủ yếu là trong các lễ hội làng của người Việt, lễ hội xuống đồng của người Tày, Giáy, thường vào dịp đầu năm âm lịch, đầu hoặc sau vụ mùa trồng lúa. Hầu hết các trò kéo co đều được tổ chức trong các lễ hội mùa xuân, đánh dấu sự bắt đầu của một vụ mùa mới, một năm mới.

Về cơ bản, trong trò kéo co, người chơi chia thành hai đội và đứng, hoặc ngồi đối diện nhau thành hàng dài dọc theo vật dùng để kéo (thường là bằng dây thừng, chảo hay song, mây, hoặc tre). Một mảnh vải đỏ được buộc đánh dấu vào khoảng giữa của vật kéo, nằm đúng vị trí thẳng đứng với vạch kẻ trên mặt đất ngăn cách hai đội chơi. Sau hiệu lệnh của người trọng tài, người chơi hai đội ra sức kéo về phía đội mình, kéo hết sức để mảnh vải đỏ buộc trên vật kéo chạy về phía đội mình. Đội nào yếu hơn, mất sức phải buông dây thì thua, đội nào kéo được hết dây về phía mình thì thắng. Một trận kéo co luôn nhận được sự cổ vũ nhiệt tình, hò reo vang dội của người xem và người cổ vũ cho hai đội chơi. Số người chơi tùy thuộc vào quy định ở từng cộng đồng, ở Hương Canh mỗi bên 25 người kéo, ở Hữu Chấp mỗi bên có 12 người kéo,...

Ý nghĩa của việc thực hành trò kéo co:

Với người Việt, giải thích ý nghĩa và giá trị của trò kéo co gắn trong các lễ hội truyền thống của nhiều cộng đồng làng xã hiện nay cho thấy sự hiện diện của nhiều tầng ý nghĩa về nguồn gốc xuất xứ của loại hình sinh hoạt văn hóa mang tính tập thể cao này. Kéo co ở Việt Nam khá đa dạng về hình thức thực hiện và chức năng văn hóa, xã hội được giải thích bởi các cộng đồng thực hành nó; tuy nhiên, đặc điểm chung về không gian và thời điểm thực hành, đặc biệt là sự hiện diện lâu đời của loại hình sinh hoạt này ở các làng xã thuần nông nghiệp ở Việt Nam cho thấy một tầng ý nghĩa sâu xa chung của trò kéo co là một loại hình sinh hoạt văn hóa tập thể gắn với cư dân nông nghiệp, là một thành tố quan trọng trong hệ thống các giá trị văn hóa phi vật thể của cộng đồng đó và thông qua loại hình văn hóa này, phản ánh quan niệm của cộng đồng về mối quan hệ chặt chẽ giữa con người với thiên nhiên, cụ thể là niềm tin tưởng rằng tự nhiên có sức mạnh có thể quyết định cuộc sống của con người và để được thiên nhiên bảo trợ, con người phải sống hòa hợp với tự nhiên. Ở Hữu Cháp, Bắc Ninh vật dùng để kéo co là hai cây tre được chuẩn bị khá công phu và liên quan đến tín ngưỡng cầu mùa mang ý nghĩa sinh sôi phát triển. Kéo co lúc đó không đơn giản chỉ là trò chơi mà nó còn là trò diễn dân gian. Trò diễn này phản ánh niềm tin, tín ngưỡng, nhân sinh quan và thế giới quan của cư dân trồng lúa nước về ước vọng cầu mùa.

Ở Hữu Cháp, trò chơi kéo co được diễn ra trong ba hiệp và đã có sự ngầm sắp đặt từ trước, hiệp đầu bên đảng Đông sẽ thắng; Hiệp thứ hai bên đảng Tây sẽ chiến thắng; Hiệp thứ ba bên đảng Đông sẽ giành phần thắng và sẽ có bên ngoài trợ giúp. Sở dĩ đảng Đông phải thắng là vì theo quan niệm của người dân địa phương cho rằng, phía Đông là hướng mặt trời mọc và phía Tây là phía mặt trời lặn. Sự xuất hiện và biến mất của mặt trời thể hiện chu trình khép kín của thời gian luận chuyển từ ngày này sang ngày khác. Đây cũng là một đặc trưng nổi bật của cộng đồng cư dân trồng lúa nước mang trong mình tín ngưỡng thờ thần mặt trời.

Với tộc người Tày, Giáy, lễ hội xuống đồng được tổ chức vào tháng giêng hàng năm mở ra để cúng Thần Nông - vị thần cai quản ruộng nương, đồng thời cũng là dịp tổ chức các hoạt động vui chơi cho nhân dân các dân tộc trong vùng. Đây được xem là một hoạt động cầu cho mưa thuận gió hòa, mùa màng bội thu, cuộc sống ấm no, hạnh phúc. Lễ hội xuống đồng là môi trường chính để kéo co tồn tại, duy trì và phát triển triển đến ngày nay. Trong quá trình hình thành và phát triển, lễ hội dân gian của người Tày, Giáy chịu sự chi phối mạnh mẽ bởi những điều kiện tự nhiên, lịch sử xã hội, văn hóa của vùng đất họ sinh sống. Trong các trò chơi dân gian, kéo co là một trò chơi mang tính nghi lễ đặc biệt quan trọng không thể thiếu trong lễ hội. Nó trở thành một nghi lễ gắn liền với tín ngưỡng cầu mùa của cộng đồng người Tày, Giáy ở Lào Cai, thể hiện ước vọng cho sự sinh sôi, phát triển. Hiện nay, Kéo co truyền thống của người Tày, Giáy Lào Cai vẫn được duy trì tổ chức vào dịp lễ hội đầu năm gắn với lễ hội xuống đồng. Khi mùa xuân về, không khí lễ hội tại các bản làng người Tày, Giáy sôi động, nhộn nhịp tạo nên không khí vui tươi của ngày hội, củng cố tinh thần đoàn kết cộng đồng.

b. Về không gian trình diễn

Không gian cho kéo co ở người Việt thường diễn ra ngay trước cửa Đình, Đền nơi diễn ra lễ hội, hoặc ở sân hoặc là ở một bãi đất trước cửa.

Ở Hương Canh, địa điểm kéo co xưa kia là bãi cỏ nằm ở khu vực trước cửa đình Hương Canh ngày nay. Địa điểm Kéo Song ngày nay được cố định ở bãi đất song song với Cầu Treo, sát mép Sông Cà Lồ, bên đường quốc lộ số 2. Bãi dài khoảng 150m, rộng chừng 20m, xung quanh đào hào sâu 1m5, rộng 2.7m, khơi nước sông thành rãnh ngăn cách, không cho khán giả xem chen lấn, người ta làm 1 chiếc cầu khi để đấu thủ, trọng tài và người chỉ huy có lối vào. Bao quanh sân kéo là một khán đài 10 cấp bậc, cao 25m tính từ mặt sân đấu.

Ở Hữu Chấp, hay Thạch Bàn địa điểm kéo co diễn ra ngay trong sân Đình làng, còn ở Xuân Lai, không gian kéo co là bãi đất rộng ngay trước khu vực cổng Đền, nơi diễn ra lễ hội.

Hoạt động kéo co trong lễ hội xuống đồng của người Tày, Giáy thường được tổ chức tại cánh đồng bằng phẳng, nằm ở trung tâm của làng hoặc thuận lợi ở vị trí có nhiều đường qua lại và bên cạnh đó thường có con suối chảy qua.

2. Những thực hành trong xã hội đương đại

Kéo co cho đến hiện nay ở nhiều nơi đã biến thành trò chơi mang tính thể thao, thường được thấy phổ biến trong các trường học, các sự kiện vui chơi giải trí ở các sự kiện đông người.

Ở những cộng đồng còn giữ được trò chơi này như một hình thức diễn xướng mang tính nghi lễ, người dân đã có ý thức để lưu giữ nó như một di sản văn hóa tiêu biểu của cộng đồng. Những cộng đồng như Hương Canh, Hữu Cháp, Xuân Lai, Thạch Bàn... hay ở một số tộc người thiểu số như Tày, Giáy chính là những cộng đồng ít ỏi còn lưu giữ được tương đối di sản này. Lễ hội kéo song được giữ gìn và tổ chức hàng năm cho đến tận ngày nay, người dân và chính quyền Thị trấn Hương Canh đã chung sức nỗ lực trong nhiều năm và luôn cam kết cho sự phát triển của hội song trong những năm tới, với niềm tự hào sâu sắc về một di sản văn hóa phi vật thể tiêu biểu của địa phương mình.

Kéo co là trò chơi hiện nay khá phổ biến tại các xã của người Tày, Giáy ở tỉnh Lào Cai. Vì hầu như trong các lễ hội, các thôn bản đều thành lập một đội kéo co để đến dịp này thi nhau tranh tài xem ai có sức khỏe, thi xem đội nào giành thắng lợi. Đội thắng được nhận phần thưởng là 50 – 200 ngàn tùy theo từng nơi tổ chức. Vì vậy, cứ đến mùa lễ hội những chàng trai, cô gái ăn mặc rất đẹp về dự hội nhưng không quên đăng ký danh sách thành lập đội để ban tổ chức sắp xếp cho các đội thi kéo vòng tròn tính điểm, kéo 3 keo thắng 2 tức là đội đó giành phần thắng, Đội làng A đấu với đội B, và C...

Hiện nay, dây kéo nhiều nơi được thay bằng dây thừng, dây này được mua ở ngoài chợ, loại dây to bằng chuôi dao, dài khoảng 30 - 40 m. Không giới hạn tuổi tác, tuy nhiên khi tham gia thi đấu phân loại theo nhóm đối tượng, lứa tuổi, giới tính nam kéo với nam, nữ kéo với nữ tạo không khí vui tươi cho ngày hội.

Đội nào kéo thắng sẽ được ban tổ chức tặng phần thưởng là một gói kẹo, một chiếc khăn mặt...

Nếu như trước đây, hầu như bản làng người Tày, Giáy nào trên địa bàn tỉnh Lào Cai cũng đều tổ chức nghi lễ kéo co tượng trưng thì hiện nay trò kéo co mang tính nghi lễ đã giảm đi nhiều, thay vào đó là tổ chức cho các đội trong các thôn, các dân tộc kéo co xem đội nào thắng.

Hiện nay có rất nhiều làng người Tày, Giáy hầu như không còn tổ chức lễ hội xuống đồng, nhưng ngày tết UBND xã tổ chức các hoạt động văn hóa, văn nghệ và thể thể có tổ chức thi kéo co, đẩy gậy, bắn nỏ- là các môn thể thao dân tộc để người dân trên địa bàn tham gia, mừng đảng mừng xuân năm mới.

3. Một số vấn đề đặt ra trong quá trình bảo tồn và khai thác giá trị di sản

3.1. Về tình trạng và hiệu ứng tích cực của di sản

Với sự đa dạng về sắc thái, sự phổ biến trong thực hành và chứa đựng tầng ý nghĩa sâu sắc phản ánh bản sắc văn hóa nông nghiệp bao đời nay của người Việt, trò kéo co có một vai trò quan trọng trong tâm thức mỗi người dân, đặc biệt mỗi khi Tết đến, xuân về, lễ hội làng được diễn ra.... Với những giá trị như vậy, trò kéo co nên được coi là một thực hành văn hóa quý báu của người Việt và cần được nghiên cứu và lưu giữ một cách cẩn trọng.

Lễ hội xuống đồng nói chung và nghi lễ kéo co ở người Tày và Giáy là sự phản ánh ước nguyện về một cuộc sống dân an, vật thịnh mà biểu trưng là cả đám đông cùng tung bừng ném còn, kéo co, thi bắn nỏ... xung quanh cây cột vũ trụ nối liền với trời, đất. Ngoài ra, các trò diễn mô phỏng đời sống sinh hoạt lao động sản xuất, đấu tranh phần nào nói lên sự gắn bó của lễ hội với môi trường tự nhiên và xã hội của người Tày, Giáy. Các trò diễn được thể hiện một cách độc đáo, đặc sắc có tham gia, cổ vũ mạnh mẽ của các thành viên trong cộng đồng. Đối với đồng bào Tày, Giáy, mỗi thành viên trong đời sống cũng đều trải qua ít nhất một lần được tham gia vào trò kéo co hoặc tung còn trong lễ hội để cầu

may. Thông qua trò chơi thể hiện được tính phổ biến trong cộng đồng, được cộng đồng chấp nhận và được chính cộng đồng lưu giữ, bảo tồn.

Trò chơi dân gian nói chung và trò kéo co nói riêng có vai trò vô cùng quan trọng trong đời sống sinh hoạt, góp phần giáo dục con người về tính tập thể, tinh thần kỷ luật, ý chí vươn lên dành chiến thắng, rèn luyện thể chất, sức mạnh dẻo dai, sự khôn khéo và sức chịu đựng của con người, giúp con người ngày càng phát triển toàn diện về trí, đức, tài, nghệ.

3.2. Một số nguy cơ đặt ra từ thực tế đối với di sản

Trên thực tế khảo sát, nhiều nơi trước đây có thực hành trò kéo co trong các hoạt động lễ hội như một phần của nghi lễ nhưng hiện đã không còn lưu giữ được. Trong sự biến động của đời sống đương đại, nhiều nơi lễ hội đã bị mai một và kéo co như một trò chơi trong lễ hội cũng không được thực hành.

Hiện nay các loại dây như song, mây là những cây được dùng trong trò chơi này cũng trở nên hiếm hơn, khó tìm hơn. Chẳng hạn ở Hương Canh, việc tìm mua dây song cũng là một phần việc vất vả mà chính quyền địa phương đảm nhận trong nhiều năm qua. Dây song theo đúng yêu cầu truyền thống của hội phải dài từ 45 - 50m, đường kính 3-4 cm, vì thế, càng ngày càng khó tìm hoặc giá thành cao.

Kéo co là trò chơi không yêu cầu quá nhiều kỹ năng nên dễ dàng trở thành trò chơi thể thao mang tính tập thể, điều này có hai mặt, một mặt nó dễ dàng trong việc phổ biến, truyền dạy và thực hành trong đời sống cộng đồng, nhưng mặt khác nó lại dễ biến thành các trò chơi giải trí, thể thao, hơn thua mà lược bỏ đi những nghi lễ, tín ngưỡng những biểu tượng truyền thống cổ xưa đi cùng với trò chơi này.

Người viết báo cáo

ThS. Nguyễn Tuấn Anh

Trưởng nhóm kiểm kê khoa học phục vụ xây dựng hồ sơ

Kéo co truyền thống ở Việt Nam

Inventory report
Traditional Tugging Games and Rituals in Vietnam

Vietnam National Institute of Culture and Arts Studies

I. Time-frame

+ Stage 1: 01/12 – 15/12/2013

+ Stage 2: 05/02 – 26/02/2013

II. Purposes

- Examine and assess the current situation of traditional tugging games and rituals in different areas.

- Initially, systematically collect all the data provided by the local communities in order to assess the current situation of facilities as well as traditional tugging games and rituals; then having plans for further collecting, preserving and promoting the heritage's values.

- Gather all scientific data according to the criteria set by UNESCO for the purpose of designing nomination file and have it submitted to UNESCO for the inscription of traditional tugging games and rituals as multi-national cultural heritage to UNESCO Representative List of Humanity.

III. Research areas

1. Characteristics of residential areas and practice system

Tugging as a traditional performance in traditional festivals is more popular in the North than in the South.

Practicing environment of traditional tugging games and rituals are mainly communities with agricultural tradition, particularly villages and communities in rural areas of northern part of Vietnam, including Bac Ninh, Ha Tay, Vinh Phuc, Hanoi,...and some others in the central areas such as Thanh Hoa, Nghe An,...

Traditional tugging games and rituals are also widely common in some ethnic communities such as the Tay, Giay....in some northern provinces such as Lao Cai. In Lao Cai, Tay and Giay peoples live concentratively in even and flat terrain, valleys or closely

to rivers, streams, water sources and woods. Their residential areas include Van Ban, Bao Thang, Bao Yen, Bac Ha, Bat Xat, Sa Pa, Muong Khuong and Lao Cai city.

Traditonal tugging games and rituals in Tay and Giay communities have been in being and closely attached to their economic, social and cultural development. According to our current examination in many villages in Lao Cai, it is found out that tugging is a popular traditional game for ethnic communities of Mong, Dao, Bo Y... yet for Tay and Giay peoples, tugging is not merely a traditional game but a ritual game practiced in crop-starting festivals in the beginning of every spring. Environment in which tugging practice came alive and developed has intimate attachment with other different forms of traditional beliefs and traditional agricultural festivals of those communities.

2. Areas of inventory

The identification of cultural spaces and administrative areas of the heritage inventory was based on three following sources:

Firstly, it was relied on data which has been examined, collected, documented and presented through many element-related research works such as published essays and articles of well-known researchers and collectors.

Secondly, it was based upon inventory data provided by different provinces. These data had been used for building the nomination file of National Intangible Cultural Heritage List in 2011 and 2012.

Thirdly, it came from fieldwork surveys carried out by VICAS researchers for many years in different areas and current data gathered by staff in charge of this inventory project since the end of 2013.

Using those available data, the project team has re-examined traditonal tugging games and rituals in local communities which were documented in previous studies. In many places, tugging used to be practiced as a ritual performance in their festivals yet for many years, it has not been practiced as its initial role. In most cases, tugging has become a sport game additionally played in festivals.

After carefully assessing data from different sources, the project team continued to have further study at some local communities in which tugging has still been practiced as a tradition uphold for many generations and attached with their traditional rituals. Those communities are:

- Xuan Lai hamlet, Xuan Thu commune, Soc Son district, Hanoi
- Thach Ban ward, Long Bien district, Hanoi
- Huu Chap hamlet, Hoa Long commune, Bac Ninh
- Huong Canh town, Vinh Phuc
- Tay communities in Lao Cai
- Giay communities in Lao Cai

III. Methodology

Methods used to gather information include questionnaire, in-depth interview, taking and writing minute in group discussion, narration, statistic... with respect to community voice in having their consensus in the presentation of the heritage element that they created and preserved in their history. We also applied interdisciplinary methods (bibliography, archeology, textology, museology, sociology....) in analyzing, collating and comparing all data sources in order to identify surveyed and inventoried objectives.

IV. Findings

Data gathered from our survey can be divided into two main parts: quantitative data (mainly derived from quantitative methods such as questionnaire, statistic...) and qualitative data (collected by methods such as narration and ethnography...)

That information reflects: 1/Name of element and practice identification; 2/ Element practice in current context; 3/Issues raised during the process of conservation and promotion of cultural values of traditional tugging games and rituals.

1. Name of the element and practice identification

1.1. Name of the element

Name of the heritage is varied in different communities and associations in different villages/hamlet/residential quarters.

There are different variants of traditional tugging games and rituals which are also named slightly different in Vietnamese such as *keo co* (tugging with the cord is made of jute or other materials), *keo song* (tugging with the cord is made of rattan), *day gay* (long stick pushing),... which have been all practiced differently in format and rules according to different characteristics of each communities, their belief, cultural values or events in which tugging game is a part of. Specifically, they are following names:

- *keo co* (tugging with the cord is made of jute or other materials)/*kéo song*
- *keo mo*
- *keo may* (“nhanh vai” in Tay language, “So vai” in Giay language, “Nà bai” in Thai language)
- *Keo co ngoi* (*keo co* with players sitting while tugging)

Generally, *keo co* is the most common name used to indicate that practice. In additions, there are other names according to speciality of different locals, for example: it is called *keo song* in Huong Canh because the tugging cord is made of *song* (one type of natural-grown rattan); *keo mo* in Xuan Lai because the tugging cord is made of two bamboo trees connected together; *keo co ngoi* in Thach Ban because tugging players need to sit down to tug.

1.2. Practice identification

1.2.1 Historical background

Many ethnologists and folklorists in Vietnam have long affirmed that traditonal tugging games and rituals in Vietnam derived from a primitive ritual of rice-farmers. In many villages, especially in the northern provinces of Vietnam, tugging has been strongly believed that it reflects traditional Vietnamese agricultural beliefs and its practice is to wish for a good harvest, weather and health for local communities. Some representative examples of existing traditonal tugging games and rituals in Vietnam presented below would partly prove the above argument of tugging's rice-farming origin and meaning (which is all about agriculture, crops and weather)

Nowadays, tugging has become a popular traditional game and loved by many communities in Vietnam. Both children and adults love playing this game since it requires not much particular skills or training and does not limit the number of participated players. Tugging today is played in different cultural and social events, mostly in youth camps, students/pupils gatherings, and especially, in many traditional festivals and during Tet Lunar New Year celebration in Vietnam.

1.2.2. Tugging methods and performance spaces

a. Tugging methods and the meaning of element names

Practice period is mostly in the return of a lunar year, at the start of a crop or after a harvest. Many of traditional tugging games and rituals take place during a traditional spring festival marking for a good beginning of a new crop and a new lunar year.

Basically, in a traditional tugging game, players are divided into two teams and stand oppositely along a string (normally a bamboo cord or a jute rope). A red piece of cloth marks the middle of the cord, which is positioned in parallel with a line drawn on the ground in order to separate two teams. After a signal (either a whistle or a hand signal) from the referee, players tug the cord as hard as possible to pull the red cloth towards their side. If this team loses their strength and the red cloth mark is pulled out of their side toward competitor's side, the other team will win the match. For every match, players of both teams always receive great cheer from surrounding spectators. Number of team members depends in different communities, for example, Huong Canh has 25 tugging players for each tugging team while Huu Chap has 12...

Meaning of traditional tugging games and rituals:

To Vietnamese people, when trying to explain about meaning and value of traditional tugging games and rituals with its attachment to traditional festivals of many rural communities in Vietnam today, one will be interested in receiving different interpretation and explanation about the existence of this traditional collective cultural practice. As mentioned above, traditional tugging games and rituals are presented in diversified formats as well as in its socio-cultural functions according to different communities who are practicing it; yet their similarity in practice space and period and long existence in farming communities in Vietnam show us a common profound meaning of traditional tugging games and rituals in Vietnam. Almost all of traditional tugging games and rituals have strong attachment with rice-farming communities, playing an important role in their intangible cultural value system and reflecting those communities' perspective of the relationship between human and nature; their belief of that nature has strong power that can determine human's existence and in order to have mother nature's protection, human has to live in harmony with mother nature. In Huu Chap (Bac Ninh), tugging cord is made of two bamboo trees which are meticulously prepared and have relation with traditional belief good crops and abundance. At that time, tugging was not merely a game but a traditional performance. This performance reflects faith, belief, cosmology and philosophy of life of agricultural communities regarding to the wish for good crops.

In Huu Chap, tugging game is organized in three rounds and the result is predetermined: East team win the first round then West team will win for the second and finally, East team will win the last one with support from outsiders. The reason why East team is set to be the game winner is because of the local view in which villagers believed that East is where the sun rises and West is where the sun set. The appearance and disappearance of the sun reflects a closed process of time from day to day. This view is a distinctive characteristic of agricultural communities with belief of Sun worship.

For Tay and Giay peoples, crop-starting festivals are organized in every lunar January to worship Emperor Shen Nong, the deity that manages rice fields. Those festivals are also opportunities for local communities to enjoy many cultural activities and are considered as prays for good weather, abundant crops, prosperity and happiness. Crop-starting festival is very main environment for traditional tugging games and rituals to exist, remain and develop until today. During their process of establishment and development, traditional festivals of Tay and Giay people have been strongly influenced by the natural, historical, social and cultural conditions of their own land where they have lived. Among traditional games, tugging is a game associated with ritual aspects and is indispensable in many festivals. It has become a ritual relating to agricultural belief of Tay and Giay communities in Lao Cai and presented their wish for abundance and development. Nowadays, traditional tugging games and rituals of Tay and Giay (Lao Cai) have still been practiced in many crop-starting festivals at the beginning of every year. When spring comes, the liveliness and eventfulness of festivals in Tay and Giay communities will create a joyful atmosphere and reinforce communal solidarity.

b. Performance spaces

Viet people often organize traditional tugging games and rituals in front of their communal houses or temples where they hold festivals or in public grounds.

In Huong Canh, the location they hold tugging game used to be the grassplot in front of current Huong Canh communal house. However, due to some changes, the tugging ground now was moved to an area near Ca Lo river' bank, right next to No2 highway. The ground is 150m in length, surrounded by a ditch (1.5 m in depth and 2.7m in width) which separate the ground with the spectator stand in order to avoid a chaos when the game is getting more violent.

In Huu Chap or Thach Ban, villagers organize tugging game on the front yard of their communal houses while in Xuan Lai, it is played in the large ground in front of village's temple, which is also place for festival.

Traditonal tugging games and rituals during crop-starting festivals in Tay and Giay communities are often organized at flat rice fields, locating at village's center or near to main roads or streams.

2. Current practices

Until now, tugging practice in many places has become a sport game usually found in schools or public entertainment activities.

In some particular communities, the practice has remained as a ritual performance and has been well preserved as their distinctive culturual heritages. Communities such as Huong Canh, Huu Chap, Xuan Lai, Thach Ban or ethnic communities such as Tay and Giay are the few ones who have well maintained this heritage element. In order to have tugging festival conserved and organized until now, villagers and local government of Huong Canh town have tried their best for many years and always committed together for a development of tugging festivals years to come, with their profound proud of their distinctive intangible cultural heritage.

Tugging is a popular game played widely in many wards of Tay and Giay people in Lao Cai province. Almost in all festivals, each hamlet will establish a tugging team to compete with other hamlet's teams. Winner teams will receive an award equivalent to 2 to 10 US\$ (varied in different hamlets). Therefore, when festival season comes, boys and girls dress up to attend the festivals and join tugging teams. All tugging teams compete in matchs; each match consists of three rounds. Whoever team wins two over three rounds will become winner of that match.

Currently, in many places, tugging cord was replaced by a rope bought from local markets. This rope needs to be 3-4 cms in diameter and 30-40 meters in length. There is no age limitation for tugging players, but competing teams should be arranged evenly according to their gender, age in order to have fair and fun matches. Winner teams will receive awards, for example, a candy bag or a face towel, from festival organizers.

In the past, almost all villages in the Tay and Giay communities in Lao Cai province organized tugging ritual yet currently, it is less ritualistic than it is before. It has become a game in which all teams compete to each other to define the winner.

Nowadays, many Tay and Giay villages do not hold crop-starting festival anymore; yet in Lunar New Year celebration, local government will organize some cultural activities and tugging, stick-pushing and crossbow shooting... will be some of those activities.

3. Issues in the preservation and promotion of cultural heritages.

3.1. Current situation and positive effects of the heritage element

Having its diversification in terms of nuance, distribution and meaning which all profoundly reflects long traditional agricultural culture of Vietnamese people, traditional tugging games and rituals have played an important role in socio-cultural life of many communities in Vietnam. Having said that, traditional tugging games and rituals should be considered a valuable cultural practice and in need of careful preservation and promotion.

Crop-starting festivals in general and tugging ritual in particular of Tay and Giay people are reflection of their wishes and expectations for a peaceful and wealthy life. It is symbolized by the cheerful crowd attending tugging, crossbow shooting, *ném còn* (throwing a fabric ball through a circle hanging on a high tree),....around an universal pillar connecting heaven and earth. Furthermore, those folk performances symbolize for livelihood and fighting history of local people and partly present the attachment of their traditional festivals with their natural and social environment in Tay and Giay communities. All those folk performance are distinctively present with cheerful attendance of every member in those communities. To Tay and Giay people, every member in their communities needs to participate in tugging game or *ném còn* at least once in their lifetime for good luck. These games has been popularized, accepted and preserved well by those communities.

Folk games in general and tugging game in particular play an important role in life of many communities. They help people to have collective consciousness, discipline, strong will, physical strength, resistibility and withstanding, make them fully developed in terms of knowledge, skills and righterousness.

3.2. Threats

According to our field survey, traditional tugging games and rituals practiced as part of festival ritual have stopped being organized in many places. Because of the contemporary social transformation, many festivals have disappeared and traditional tugging games and rituals were no longer practiced as a game in those festivals.

Moreover, rattan trees used to make tugging cord are getting scarcer and hard to find. For example, in Huong Canh case, finding rattan cords seems to be the most difficult part in organizing this festival. This task has been carried by some members in the festival organizing board. Traditionally, qualified cords need to be 45 - 50m in length with diameter of 3-4 cm. The price keeps getting higher and higher because of its scarcity.

Tugging is a type of game with not much requires for skill and so, it easily becomes a collective game. On the one hand, it is easily popularized, transmitted and practiced in communities' lives; on the other hand, it quickly becomes a sporty and entertainment game and loses its ritual and symbolized aspects which had been inherent to it for many years.